

ОПИС СИСТЕМИ РОБОТИ

Наход Світлани Володимирівни

практичного психолога ЕЗОШ№ 2

НА ТЕМУ:

**«ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КОМПОНЕНТ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА»**

Тема «Емоційний інтелект як компонент професійної компетентності педагога», яка представлена в даному досвіді роботи, зацікавила мене своєю актуальністю і змістовністю. Впродовж останніх декількох років вивчались теоретичні аспекти з цього питання та проводились напрацювання в даному напрямку. На мою думку, ця тема є вкрай важливою в сучасному світі і часі, які потребують від людини швидкої орієнтації і адаптації через вплив інформаційних і технологічних умов.

Особливо ця тема набуває великого значення в освіті. Згідно з основними положеннями Концепції Нової української школи, кожен учень потребує розвитку ключових компетентностей, які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя. Сучасний світ складний. Дитині недостатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Уміння застосовувати емоційний інтелект є одним із спільних умінь для всіх компетентностей.

Тому перед сучасним педагогом ставиться вимога володіти цілою гамою спеціальних, професійних умінь, передусім пов'язаних з його психологічною підготовкою. Унікальність професії педагога полягає у тому, що він створює умови розвитку людини, її освіти, а основу педагогічної освіти складає психологічне знання як учіння про сутність людини і закономірності її розвитку. У цьому контексті стає очевидною необхідність підвищення психологічної грамотності сучасного педагога, адже освітній процес, орієнтований на розвиток різноманітних здібностей людини, може будуватися лише на адекватній творчій основі, ядро якої складають психологія та педагогіка.

З метою відображення системи своєї діяльності з педагогами в цьому напрямку, я пропоную вашій увазі методичну розробку, яка має назву: «Емоційний інтелект як компонент професійної компетентності педагога».

Тема: «Емоційний інтелект як компонент професійної компетентності педагога»

Актуальність. Педагогічна діяльність насичена різними напруженими ситуаціями і різноманітними факторами, що несуть в собі потенційну можливість підвищеного емоційного реагування. За ступенем напруженості навантаження вчителя в середньому більше, ніж у спеціалістів інших професій, хто безпосередньо працює з людьми.

Більшість дослідників сходяться на думці, що причини напруги педагогічної діяльності обумовлені об'єктивними і суб'єктивними факторами. Під об'єктивними факторами розуміють зовнішні умови ситуації, її складність, тобто складні, напружені умови діяльності (завантаженість робочого дня, зіткнення з новими важкими ситуаціями, підвищені інтелектуальні навантаження і т. д.). Суб'єктивними факторами зазвичай стають особливості особистості, що провокують надмірну чутливість людини до певних труднощів

професійної діяльності, - особистісні (мотиваційні, емоційні, соціальні та інші) характеристики.

Вплив напруженої ситуації на діяльність людини залежить не тільки від зовнішніх обставин, але і від її індивідуальних особливостей, мотивів поведінки, досвіду, знань, навичок, основних властивостей нервової системи.

До напружених ситуацій педагогічної діяльності дослідники (А.К. Маркова, Л.М. Мітіна, М.М. Рибаківа, І.І. Риданова і ін.) відносять:

- ситуації взаємодії вчителя з учнями на уроці (порушення дисципліни і правил поведінки, непередбачені конфліктні ситуації, непослух, ігнорування вимог вчителя, і т. д.);
- ситуації, що виникають у взаєминах з колегами та адміністрацією школи (різкі розбіжності в думках, перевантаженість дорученнями, конфлікти і т. д.);
- ситуації взаємодії вчителя з батьками учнів (розбіжності в оцінці учня вчителем і батьками, неувага з боку батьків до процесу виховання дітей і т. д.).

Несприятливі впливи напружених факторів призводять до стресу у педагога подвійного роду: інформаційний стрес (пов'язаний з інформаційними перевантаженнями, необхідністю швидкого прийняття рішення при високому ступені відповідальності за наслідки) та емоційний стрес (виникнення емоційних зрушень, зміни в характері діяльності, порушення поведінки).

Уміння управляти своїми емоціями - важлива професійна якість, яку необхідно виробляти будь-якому педагогу. С.Л. Рубінштейн зазначає, що «якщо прагнення придушити або викорінювати емоції в корені невірно, то вміння регулювати їх прояв необхідно».

Чому ж саме для педагогів так важливо вміння управляти емоціями? Та тому, що емоційний стан одного вчителя, «запалює» десятки, сотні дітей, які перебувають поруч з ним в класі. І вміння володіти собою необхідно не тільки самому педагогу, а й оточуючим його дітям.

Безумовно, емоції і мислення тісно пов'язані між собою. Напевно, тому в останні роки назріла потреба в конструюванні нового поняття «емоційний інтелект».

Тема емоційного інтелекту, яка розглядається в даній методичній розробці, є досить актуальною на сьогодні. Не зважаючи на час, соціальний стан суспільства, питання регуляції емоційних станів завжди торкається особистості з точки зору її пристосування до навколишнього середовища.

З поняттям емоційного інтелекту тісно пов'язане уявлення про «емоційну грамотність» - цілеспрямоване підвищення емоційної компетентності. Оволодіння вміннями емоційної компетентності представляється особливо актуальним для підвищення емоційної культури педагога.

Результативність в області активних професійних комунікацій (людина - людина) в значній мірі визначається емоційними особливостями людини, в тому числі емоційним інтелектом. У зв'язку з цим представляється важливим встановлення значення емоційного інтелекту і його взаємозв'язку з компонентами психологічної культури особистості педагогів. Вивчення емоційного інтелекту в даному аспекті виступає необхідним етапом вирішення

проблеми його значення для мотиваційної сфери, аналізу емоційних переживань, самооцінки особистості педагога та її стійкості в стресогенних умовах діяльності та ін. Адже одним з необхідних умов, що забезпечують високу якість отриманої освіти, є підвищення професійного рівня педагогів.

Розвиток поняття емоційного інтелекту відбувається двома шляхами: практичним (семінари, тренінги, програми розвитку) та науковим (тестування та дослідження).

Мета методичної розробки: забезпечити психологічний супровід педагогів з розвитку їх емоційного інтелекту як одного із компонентів професійної діяльності.

Для реалізації названої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- 1) проаналізувати емоційний інтелект як предмет психологічних досліджень;
- 2) вивчити методики для вимірювання емоційного інтелекту;
- 4) сприяти усвідомленню педагогами необхідності в розвитку емоційної компетентності;
- 5) представити алгоритм роботи з педагогами з розвитку емоційного інтелекту, як компонента професійної педагогічної діяльності.

Методи: теоретичний аналіз наукової літератури, анкетування, тестування, бесіди, спостереження, аналіз результатів досліджень, інтерактивні форми роботи.

Психолого-педагогічна і практична значимість методичної розробки.

Впровадження розроблених заходів у практику роботи освітнього закладу сприятиме підвищенню емоційної компетентності педагогів, розвитку навичок спілкування, емпатійних якостей особистості, навчання навичкам конструктивного рішення педагогічних ситуацій, а також оволодіння способами профілактики і подолання емоційної напруженості. Запропоновані практичні заходи з використанням інтерактивних вправ спрямовані на оволодіння педагогами прийомами регуляції свого емоційного стану, прийняття виважених рішень і сприйняття світу з радістю і оптимізмом, що в подальшому сприятиме підвищенню працездатності, ефективній взаємодії з учнями і колегами, отриманню задоволення від роботи, підтримці гарної фізичної і психологічної форми і уникненню раннього професійного «вигорання».

Структура методичної розробки. Методична розробка складається з пояснювальної записки, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків та включає в себе теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту, цикл психолого-педагогічних семінарів-практикумів, тренінгу та рекомендацій.

Рекомендації з використання методичної розробки.

Роботу з педагогами з розвитку емоційного інтелекту рекомендовано починати з проведення діагностичного обстеження, яке дозволить визначити характерні риси емоційних станів та особистості взагалі і представити конкретну картину особистісних особливостей педагогів, що стане важливим для проведення подальшої практичної роботи. Завершити роботу з педагогами

також рекомендовано проведенням діагностики з метою простежити динаміку позитивних змін в особистісному саморозвитку.

Впродовж подальшої роботи рекомендується ознайомити педагогів з теоретичними основами даної теми, акцентувати увагу педагогів на складових емоційного інтелекту з метою підвищення мотивації до особистісного та професійного саморозвитку.

Практична робота містить в собі проведення семінарів, психологічних практикумів, тренінгу. Організацію і розподіл послідовності проведення цих практичних заходів рекомендовано на розсуд психолога - в залежності від отриманих результатів попередньої психодіагностики. В проміжні періоди між практичними заходами, психологом обов'язково повинні проводитись спостереження на уроках, індивідуальні консультації і бесіди стосовно результативності застосування тих чи інших прийомів або рекомендацій.

Основні психологічні заходи з педагогами з розвитку емоційного інтелекту можна провести впродовж одного навчального року, а в подальшому організувати психологічний супровід у формі профілактики та консультування.

Адресність методичної розробки. Теоретичні та практичні матеріали цієї методичної розробки рекомендовано використовувати практичним психологам освітніх закладів в роботі з педагогами з метою підвищення їх психологічної культури.

Очікувані результати.

1. Ознайомлення педагогів з теоретичними аспектами питання розвитку емоційного інтелекту.
2. Підвищення мотивації педагогів до особистісного та професійного саморозвитку та самовдосконалення.
3. Підвищення ефективності педагогічної взаємодії учень-учитель-батьки.
5. Підвищення психологічної культури та покращення психоемоційного стану всіх учасників освітнього процесу.

Короткий зміст роботи.

Методична розробка складається з пояснювальної записки, в якій відображена актуальність зазначеної теми, мета, завдання, методи, психолого-педагогічна і практична значимість, структура методичної розробки, рекомендації з використання методичної розробки, очікувані результати і адресність методичної розробки.

В методичній розробці представлені теоретичні аспекти зазначеної теми, які необхідні для використання практичним психологом як для самоосвіти, так і для просвітницької роботи з педагогами в даному напрямку. В першому розділі розглядається емоційний інтелект як предмет психологічних досліджень, структура емоційного інтелекту. Більш детально описані основні компоненти структури емоційного інтелекту високопродуктивного педагога та запропоновані п'ять ключових навичок для розвитку емоційного інтелекту, докладний зміст яких відображений в додатках.

В методичній розробці представлений інструментарій, який містить методики, спрямовані на дослідження емоційних особливостей особистості.

Їхня специфіка полягає в тому, що досліджуються характерні риси емоційних станів, переживань та типів емоційної реакції особистості.

В четвертому розділі роботи відображений алгоритм психологічного супроводу педагогів з розвитку емоційного інтелекту. Алгоритм складається з трьох етапів роботи, кожен з яких має мету і відповідні заходи реалізації. Зміст заходів представлений в додатках.

Перелік використаних джерел надасть можливість практичному психологу підвищити свою психологічну обізнаність з даної теми та використовувати в практичній діяльності в просвітницькому, консультативному та профілактичному напрямках.

Термін впровадження: 1 рік. На розсуд психолога можна строки продовжити.

Практичне використання представлених матеріалів в ЕЗОШ № 2

Робота над темою «Емоційний інтелект як компонент професійної компетентності педагога» практичним психологом була розпочата в 2018-2019 навчальному році. Підставою для початку роботи над темою стали спостереження за процесом спілкування учень-вчитель, учень-учень під час уроків та на перервах; аналіз проблемних ситуацій і запитів з боку педагогів та дітей; ознайомлення з Концепцією Нової української школи, де представлені ключові компетентності й наскрізні вміння, які є основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця, а також вимоги до «нового» вчителя.

Виходячи із структури емоційного інтелекту, мною був розроблений алгоритм психологічного супроводу педагогів з урахуванням його основних компонентів. Для педагогів в даному напрямку були проведені наступні психологічні заходи: психолого-педагогічний семінар «Емоційний інтелект і можливості його розвитку в контексті формування компетентної особистості», психологічний практикум «Розвиток емоційного інтелекту», психолого-педагогічний семінар-практикум «Профілактика емоційного вигорання педагогів», психолого-педагогічний семінар-практикум «Сучасні методи педагогічної взаємодії та спілкування», тренінг «Оволодіння навичками психоемоційного розвантаження та відновлення». Практичні заходи були спрямовані на розвиток емоційної компетентності педагогів, навичок спілкування та конструктивного рішення педагогічних ситуацій, розвиток емпатійних якостей особистості, а також оволодіння способами профілактики і подолання емоційної напруженості. Запропоновані практичні заходи з використанням інтерактивних вправ спрямовані на оволодіння педагогами прийомами регуляції свого емоційного стану, відпрацювання навичок ефективного спілкування, що в подальшому сприятиме підвищенню працездатності, ефективній взаємодії з учнями і колегами, отриманню задоволення від роботи, підтримці позитивного настрою і уникненню раннього професійного «вигорання».

В періоди між практичними заходами проводились спостереження на уроках, індивідуальні консультації і бесіди з педагогами з метою вивчення

результативності застосування тих чи інших прийомів або рекомендацій та подальшого вдосконалення супроводу педагогів в даному напрямку.

В 2019-2020 навчальному році всі напрацьовані матеріали були узагальнені у вигляді методичної розробки.